
OORSPRONG VAN DE FAMILIENAAM MORET

De verklaring van familienamen berust vaak op vermoedens. Als iemand Visser heet, zegt men allicht: zijn voorvader zal wel een visser geweest zijn en daaruit ontstond natuurlijk de familienaam. Dat is ook niet onwaarschijnlijk. Maar nader onderzoek zou best kunnen aantonen dat deze voorvader een hengelmaker was, die woonde in een huis met een uithangbord met een visser erop.

Veel familienamen zijn immers gebaseerd op uithangborden.

De enige manier om de herkomst zeker te weten is terugzoeken van het heden naar het verleden. Bij de Moretten stranden we dan helaas (voorlopig) in Antwerpen in het begin van de zeventiende-eeuw. Hoe ouder de naam is, hoe moeilijker vaak de herkomst met zekerheid is vast te stellen. In dat opzicht is Moret ook een lastig geval. De familienaam komt al vroeg in Europa voor. Bijvoorbeeld: in 1319 in Treyvaux, Zwitserland. In 1340 in Brugge.

Bij Moret zijn in principe twee hoofdverklaringen aan de orde: naar een plaatsnaam of als bijnaam.

NAAR EEN PLAATSNAAM?

Bij de plaatsnaam komen behalve het bekende schilderachtige stadje Moret-sur-Loing bij Parijs nog een zestal plaatsjes in Oost-Frankrijk aan bod (Moret beteken- de hier waarschijnlijk grensplaats). Of wij en wanneer wij iets met die plaatsen te maken hadden is nog volstrekt onzeker.

Het kan echter ook heel goed een bijnaam geweest zijn.

WAS HET EEN BIJNAAM?

Moret betekent Moortje. In heel Europa komt de bijnaam 'De Moor' of wat daarvan afgeleid is voor. Bijvoorbeeld:

In Nederland : Moor, Moriaan, Zwart;

in Duitsland : Mohr, Möhrke (de Duitse vorm van Moret), Schwartzkopf;

in Engeland : More, Morey, Black;

in Frankrijk : More, Moret, Maure, Moreau, Noiret;

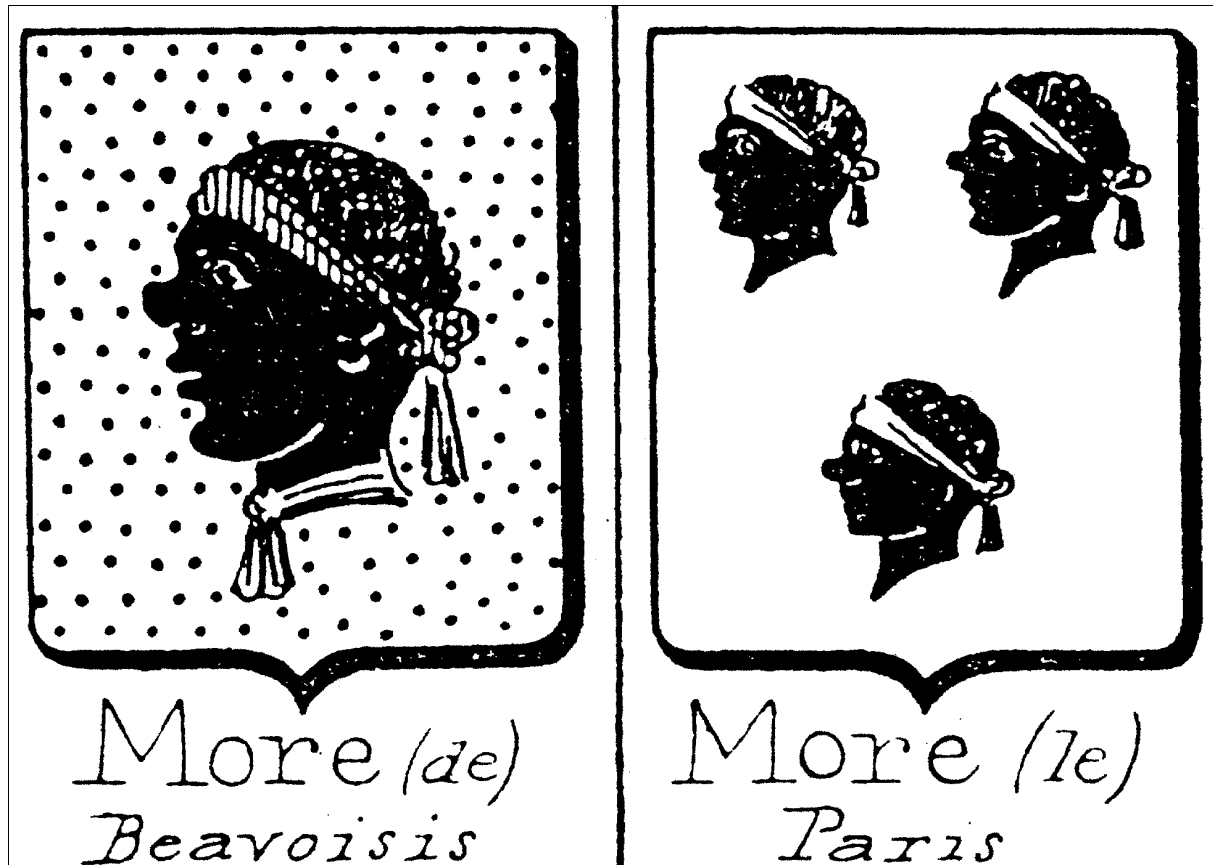
in Italië : Moro, Moret, Moretti, Moretto, Nero;

in Spanje : Moro, Moret, Moretto.

Soms zal het naar een uithangbord geweest zijn waarop een Morenkop stond. Maar vaak naar het uiterlijk. Waar ging het dan om, vraagt men zich af: om de donkere huidkleur, om de haarkleur zwart, of om zwart kroeshaar? Misschien soms het ene, soms het andere. Iemand met de bijnaam de Moor of iets dergelijks moet zich wel duidelijk onderscheiden hebben van de toch niet bepaald blonde zuiderlingen in Europa. Hij zal uiterlijk op de een of andere manier een Noord-Afrikaanse indruk gemaakt hebben. Want eeuwenlang is het begrip Moor vrij vaag gebruikt voor Noord-Afrikaans. Men dacht kennelijk vooral aan negroïde typen. Denk maar aan de morenkop in zo vele wapens en de Moriaan op uithangborden.

Dat er veel Noord-Afrikaanse typen in landen als Italië en Spanje waren is begrijpelijk. Tussen de zuid- en de noordkant van de Middellandse Zee is al in de oudheid

veel contact geweest. Noord-Afrikaanse steden zoals Carthago hadden beroemde bibliotheken. De beroemde kerkvader Augustinus begon zijn opleiding in Noord-Afrika. En lange tijd is het houden van 'Moorse' bedienden bij rijke families in Europa in gebruik geweest. Denk aan de prachtige portretschetsen die Rubens heeft gemaakt van een van zijn bedienden. Ook Rembrandt portretteerde prachtig zo'n type. Die mensen kunnen eveneens aangeduid zijn met 'de Moor' of 'Moortje'.

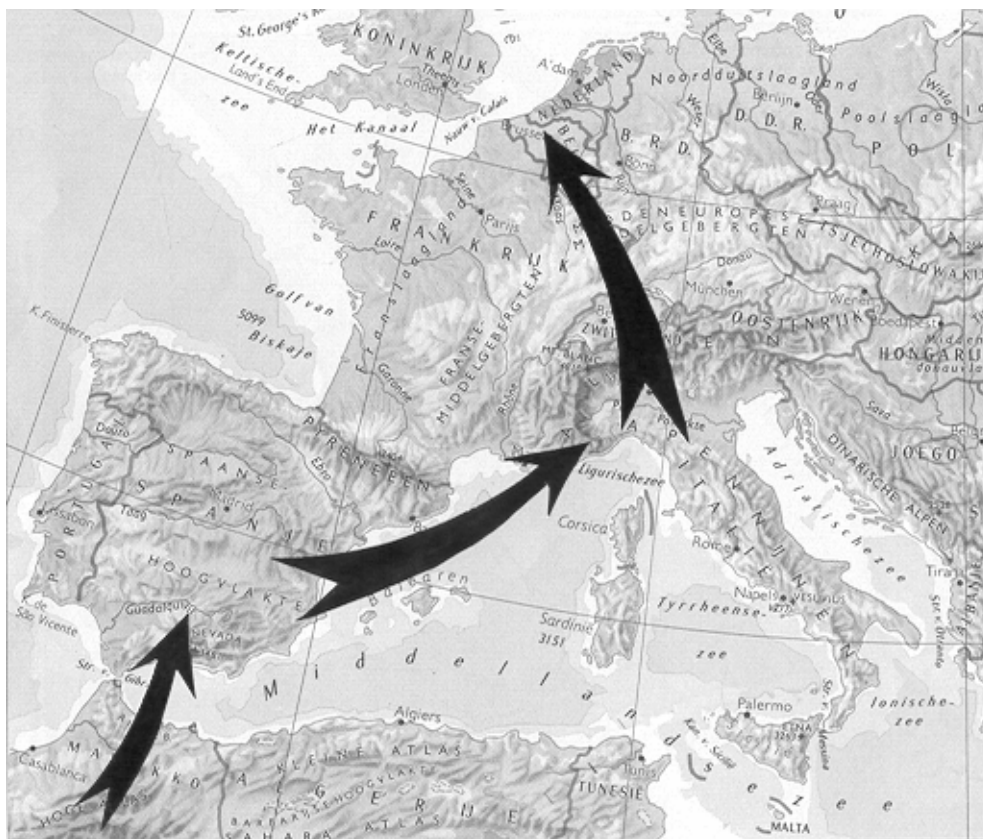
Twee oude Franse familiewapens. (Door heel Europa komt de Morenkop als wapenfiguur voor.)

Tijdens een vakantie in Italië werd onze aandacht gevestigd op een in 1992 verschenen boek 'I Moreschi', wat betekent 'De Moorsen'. De schrijver L. Conforti (een gefortuneerde kunstliefhebber) heeft, op zoek naar de herkomst van de bekende Italiaanse schilder Moretto di Brescia, zo'n 10.000 notariële akten uit de 14^e- tot en met 16^e-eeuw doorgenomen. Hij komt tot de conclusie dat er in die eeuwen heel wat emigranten uit Spanje naar Italië zijn uitgeweken, kennelijk van Moorse afkomst. Hun namen en bijnamen wijzen daarop:

MORESCO
MORO
MORETTO
MORESCHINO
MORELLO
MORONE

Van sommigen zijn portretten bewaard gebleven, waaruit blijkt dat zij een 'Moors' uiterlijk hadden. Ook het grote naslagwerk van Bénizet over kunstenaars vermeldt in Italië heel wat van dergelijke namen:

1470 MORETTO di Lorenzo, beeldhouwer/architect in Venetië.
 1475 Marco MORETTO, schilder in Arco.
 1475 Giovanni Giacomo MORETTO, schilder in Brescia, broer van:
 1475 Pietro MORETTO, schilder in Brescia, vader van:
 1500 Alessandro Bonvicino, genoemd MORETTO di Brescia, schilder.
 1500 Marco Azio MORETTI, ivoorsnijder in Bologna.
 1520 Juan MORETO, beeldhouwer/architect uit Florence, werkte in Spanje met zijn zoon:
 1520 Pedro MORETO, beeldhouwer.
 1550 Christoforo MORETTO, schilder in Cremona.
 1550 MORETO da Torano, beeldhouwer.
 1575 Thomasso MORETTO, beeldsnijder in Brescia.
 1575 Mander (schrijver van het bekende boek over het leven van schilders) krijgt in Venetië les van een eenvoudige schilder MORETT ('die aen reisende ghesellen was ghewoon werck te gheven').
 Een van de in Antwerpen wonende Moretten in de 17^e-eeuw waarvan we helaas het familieverband niet hebben kunnen aantonen is geboren in Moncarlieri (bij Turijn), een streek waar veel beeldsnijders en veel protestanten vandaan kwamen. Het kan dus best zijn dat onze familie MORET via Italië uit het Moorse Spanje afkomstig is.

Kwamen de Moortjes zo?

Alleen verder onderzoek in Antwerpen kan eventueel hierover meer zekerheid geven, maar als het gaat om de periode van voor 1600, waarover we het hier hebben, is dit niet eenvoudig.

IETS MEER OVER DE MOREN

In de 7^e-eeuw leefde in Arabië de profeet Mohammed, de stichter van de Islam. Zijn boodschap was sterk op uitbreiding van de godsdienst gericht en vond een geweldige weerklank. Islamitische veroveraars rukten op en een eeuw later was heel Noord-Afrika in islamitische handen. In de 8^e-eeuw staken zij over naar Spanje en trokken tenslotte de Pyreneeën over. Oudere lezers zullen zich uit hun geschiedenisboekje met rijtjes jaartallen dit herinneren:

‘732 - Karel Martel verslaat de Moren bij Poitiers.’

Natuurlijk was het niet zo, dat door deze veroveringen de plaatselijke bevolking verdreven werd. Zij mengde zich op den duur met de bezetters. En ook was het niet zo, dat door deze veroveringen ineens alle andere godsdiensten verdwenen. Overal bleven er mensen vasthouden aan hun christelijke of joodse geloof. Vooral aanvankelijk accepteerden islamitische heersers dat; wel moesten die anders-gelovigen meer belasting betalen. Zo ontstond er een periode in Spanje van een bloeiende Moorse cultuur. Nieuwe gewassen werden verbouwd en er ontstonden nieuwe industrieën, die onder andere papier, aardewerk en zijde produceerden. Aan Spaanse universiteiten bouwden islamitische, christelijke en joodse geleerden voort op de kennis van de oude Grieken die zij in het Arabisch vertaalden. Woorden in onze taal zoals algebra herinneren daaraan. Het Alhambra werd gebouwd. Nog altijd een van de mooiste bouwwerken van Granada.

Vanuit het noorden (niet heel Spanje was in Moorse handen) gingen christenkoningen echter langzamerhand Spanje heroveren, de zogenaamde ‘Reconquista’. Dat is omstreeks het jaar 1000 begonnen. In 1492 (het jaar van Columbus) viel het laatste bolwerk van de Moren: Granada.

In de loop van die ‘Reconquista’ verdween de verdraagzaamheid. De islamieten riepen de hulp in van Noord-Afrikaanse troepen. Dat waren minder ontwikkelde, fanatieke Berberstammen. Christenen en joden werden in de islamitische gebieden steeds meer gezien als vijanden. Omgekeerd werden de Moren die bleven wonen in de door de christenkoningen heroverde gebieden gedwongen zich katholiek te laten dopen. Zij werden ‘Morisco’s’ genoemd en bleven gewantrouwd, omdat zij vaak vasthielden aan islamitische gebruiken. In 1492, het jaar dat Granada capituleerde voor Isabella van Castilië en Ferdinand van Aragon, werden alle joden door dit koningspaar uit Spanje verbannen. Tienduizenden kwamen bijvoorbeeld in Turkije terecht, dat profiteerde van hun vakbekwaamheid. En de Morisco’s werden steeds meer vervolgd. Een periode van onverdraagzaamheid was aangebroken (de inquisitie), die een van de bronnen is geweest van onze 80-jarige oorlog. Typerend is bijvoorbeeld dat Alva, voordat hij in 1568 hierheen kwam om onze opstand te onderdrukken, eerst moest afrekenen met een Morisco-opstand in Spanje in datzelfde jaar.

Dit stuk geschiedenis overziende kan het dus best zijn, dat onze verre voorvader een Moorse emigrant of balling is geweest, mogelijk een christen uit het Moorse Zuid-Spanje, mogelijk een Moresco vanuit Noord-Spanje.

Een andere goede mogelijkheid is, dat op een Spaanse veldtocht een Moors uitzijende militair of ambtenaar zijn geliefde heeft gevonden. Dat kan in Vlaanderen geweest zijn dat lang een deel van het Spaanse Rijk was. Of in Italië.

De Spanjaarden hebben heel wat veldtochten naar Italië ondernomen. En lang hebben zij met een regime van streng-katholieke ambtenaren over Italië geheerst. Dat is de periode van Karel V en zijn zoon Philips II, ons Nederlanders welbekend uit de 80-jarige oorlog. De inquisitie-periode. Galilei werd veroordeeld. De schilderijen van Michelangelo in de Sixtijnse kapel werden gekuist. Daartegen ontstond uiteraard oppositie. Misschien is dat voor een Moret (Moretto, Moretti) een reden geweest om naar een ander deel van het rijk van Karel V uit te wijken: Vlaanderen.